

गडचिरोली जिल्हा आदिवासी बांबू प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्या., गडचिरोली या संस्थेस पथदर्शी प्रकल्प म्हणून शासकीय भाग भांडवल व दीर्घ मुदती कर्ज मंजूर करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: आससं-२०१२/प्र.क्र.४०/का.-३

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

तारीख: ६ जून, २०१४.

प्रस्तावना :-

सहकार क्षेत्रात अनुसूचित जमातीच्या घटकामार्फत चालविण्यात येणारे उद्योगधंदे नगण्य स्वरूपात आहेत. सहकाराच्या माध्यमातून अनुसूचित जमातीच्या घटकांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे काळाची गरज आहे. दुर्बल घटकांना सहकार क्षेत्रात वाव मिळवून देऊन विकासाच्या संधी मिळवून देणे आवश्यक आहे. शासकीय/निमशासकीय सेवेत पदभरतीवर मर्यादा असल्याने अनुसूचित जमातीच्या बेरोजगारांना उपजिविकेचे साधन उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. म्हणून सहकार क्षेत्रांतर्गत उद्योगधंदे उभारणीसाठी कर्ज/भागभांडवल उपलब्ध करून दिल्यास रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतील.

गडचिरोली जिल्हा आदिवासी बांबू प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्या., गडचिरोली या नवस्थापित संस्थेने शासनाकडून अर्थसहाय्य मिळावे म्हणून विनंती केली आहे. सदर संस्थेच्या प्रकल्पाची किंमत रु. १९.४० कोटी इतकी आहे. संस्थेची नोंदणी महाराष्ट्र राज्य सहकारी संस्थांचा अधिनियम, १९६० मधील ९ (१) अन्वये करण्यात आली आहे. सध्या संस्थेत १०४ सभासद आहेत. या संस्थेमुळे २०० ते २५० लोकांना प्रत्यक्ष रोजगार उपलब्ध होईल. तसेच कास्तकार शेतकरी, वाहतूक ठेकेदार, कारपेंटर्स, हेल्पर, डिलर्स इत्यादी सर्वांना मिळून जवळपास १२०० ते १५०० लोकांना अप्रत्यक्षपणे रोजगार उपलब्ध होईल. सदर संस्थेचा उद्देश गडचिरोली जिल्ह्यातील आदिवासी समाज तसेच नक्षलग्रस्त व अतिदुर्गम भागात राहणाऱ्या समाजाला एक योग्य दिशा देऊन रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे असा आहे. सदर संस्थेने अद्ययावत बांबू टिंबर तंत्रज्ञान पुरवठा करणारी जागतिक संस्था ग्रीन बांबू टेक्नॉलॉजी, हॉगकॉंग या संस्थेशी करारनामा केलेला आहे. अशा प्रकारचे तंत्रज्ञान वापरून सहकारी तत्त्वावर उभारण्यात येणारा हा भारतातील पहिलाच प्रकल्प आहे. सदर प्रकल्प हा पथदर्शी प्रकल्प म्हणून मान्य करण्यात आलेला असल्याने सदर संस्थेला त्यांच्या प्रकल्प खर्चाच्या ३५% रक्कम रु. ६,७८,९५,०००/- (अक्षरी रुपये सहा कोटी अठ्ठ्याहत्तर लक्ष पंच्याण्णव हजार मात्र) भाग भांडवल व ३५% रु. ६,७८,९५,०००/- (अक्षरी रुपये सहा कोटी अठ्ठ्याहत्तर लक्ष पंच्याण्णव हजार मात्र) दीर्घ मुदतीचे कर्ज अशी एकूण रु. १३,५७,९०,०००/- (अक्षरी रुपये तेरा कोटी सत्तावन्न लक्ष नव्वद हजार मात्र) इतकी रक्कम शासकीय अर्थसहाय्य म्हणून सन २०१४-१५ या आर्थिक वर्षात दोन हप्त्यात मंजूर करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. तसेच सदर प्रकल्प यशस्वी झाल्यास सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडील अनुसूचित जातीच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याचे जे धोरण राबविले जाते तसेच धोरण अनुसूचित जमातीच्या

सहकारी संस्थांकरिता राबविण्यासाठी नवीन योजना तयार करण्यात येईल ही बाबही शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

गडचिरोली जिल्हा आदिवासी बांबू प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्या., गडचिरोली या संस्थेस पथदर्शी प्रकल्प म्हणून शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे. प्रस्तुत संस्थेस पथदर्शी प्रकल्प म्हणून मान्यता देण्यात आली असल्याने हा प्रकल्प यशस्वी झाल्यास सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या धर्तीवर अनुसूचित जमातीच्या कृषी उपज व वनोपजावर आधारित सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य करण्याची नवीन योजना तयार करण्यास देखील या शासन निर्णयान्वये मंजूरी देण्यात येत आहे. संस्थेच्या रु. १९.४० कोटी इतक्या एकूण प्रकल्प मुल्याच्या ७०% रु. १३५७.९० लक्ष इतके शासकीय अर्थसहाय्य (३५% शासकीय भाग भांडवल रु. ६७८.९५ लक्ष व ३५% शासकीय दीर्घ मुदतीचे कर्ज रु. ६७८.९५ लक्ष) उपलब्ध करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. शासकीय अर्थसहाय्याची रक्कम दोन समान हप्त्यात मंजूर करावयाची आहे. पहिल्या हप्त्यापोटी शासकीय भाग भांडवल रु. ३३९.४७ लक्ष व शासकीय दीर्घ मुदती कर्ज रु. ३३९.४८ लक्ष अशी रु.६७८.९५ लक्ष इतकी रक्कम गडचिरोली जिल्हा आदिवासी बांबू प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्या., गडचिरोली या संस्थेस मंजूर करण्यात येत आहे.

२. संस्थेने मुख्य कार्यकारी अधिकारी/मुख्य व्यवस्थापक पदावर बांबू प्रक्रिया/व्यवस्थापन क्षेत्रातील तज्ञ व व्यावसायिक तसेच तांत्रिक कौशल्य असलेल्या अनुभवी व्यक्तीची नेमणूक करणे आवश्यक राहिल. तसेच उच्च स्तरीय व्यवस्थापकीय पदांवर (key posts) सहनिबंधक, सहकारी संस्था (आदिवासी विकास), महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांच्या मान्यतेने भरती करावी.

३. उपरोक्त अर्थसहाय्य शासन निर्णयासोबतच्या विवरणपत्रातील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून मंजूर करण्यात येत आहे. सदर अटीचे संस्थेने काटेकोरपणे पालन करावे. या अटी व शर्तीप्रमाणे संस्थेचे कामकाज होत आहे याची खातरजमा करूनच उर्वरित दुसऱ्या हप्त्याची रक्कम देय राहिल.

४. यावर होणारा खर्च पुढील लेखाशीर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा व सन २०१४-१५ या वित्तीय वर्षाकरिता मंजूर झालेल्या तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

(अ) शासकीय भाग भांडवल रु. ३३९.४७ लक्ष (अक्षरी रुपये तीन कोटी एकोणचाळीस लक्ष सत्तेचाळीस हजार मात्र)

मागणी क्रमांक:- टी-६, ४४२५- सहकारावरील भांडवली खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना, ७९६, जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०१) जनजाती क्षेत्र उपयोजना अंतर्गत योजना, राज्य योजनांतर्गत योजना, (०१) (०१) आदिवासी सहकारी संस्थांना भाग भांडवली अंशदान, (४४२५ ०४४५) ३२- अंशदाने

(ब) शासकीय दीर्घ मुदती कर्ज रु. ३३९.४८ लक्ष (अक्षरी रुपये तीन कोटी एकोणचाळीस लक्ष अष्टेचाळीस हजार मात्र)

मागणी क्रमांक:- टी-७, ६२२५- अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांच्या कल्याणासाठी कर्जे. ०२, अनुसूचित जमातीचे कल्याण, ७९६- जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०१)

जनजाती क्षेत्र उपयोजनांतर्गत योजना, राज्य योजनांतर्गत योजना, (०१)(०३) आदिवासी सहकारी संस्थांना कर्ज (६२२५ ०३०२), ५५ कर्ज व आगाऊ रकमा.

५. याबाबतीत आयुक्त (आदिवासी विकास), महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांना नियंत्रक अधिकारी तसेच सहनिबंधक, सहकारी संस्था (आदिवासी विकास), महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. १३८/अर्थ-१९, दि.- २९/५/२०१४ अन्वये प्राप्त झालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०६०६१७१८१५०२२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(चं.ज.देशपांडे)

शासनाचे उप सचिव

प्रत,

- १) आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक
- २) सह निबंधक, सहकारी संस्था, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
- ३) महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य-१/२, मुंबई/नागपूर.
- ४) सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ५) वित्त विभाग (व्यय-१४/अर्थ-१९), मंत्रालय, मुंबई.
- ६) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग (का.९-स) मंत्रालय, मुंबई.
- ७) महसूल व वन विभाग (वने), मंत्रालय, मुंबई.
- ८) जिल्हाधिकारी, गडचिरोली.
- ९) जिल्हा कोषागार अधिकारी, नाशिक.
- १०) प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, गडचिरोली.
- ११) पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १२) अध्यक्ष, गडचिरोली जिल्हा आदिवासी बांबू प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्या., गडचिरोली.
- १३) निवडनस्ती, का.३, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

विवरणपत्र

(शासन निर्णय क्र.आससं-२०१२/प्र.क्र.४०/का.-३, दि. ६ जून, २०१४ चे सहपत्र)

गडचिरोली जिल्हा आदिवासी बांबू प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्या., गडचिरोली या संस्थेस शासकीय अर्थसहाय्य मंजूर करतांना विचारात घ्यावयाच्या अटी व शर्ती.

- १) सदर संस्थेने एकूण प्रकल्प मुल्य रक्कमेच्या ५% निधीची उभारणी स्वतः केल्यानंतर शासकीय भागभांडवल तसेच शासकीय दीर्घ मुदती कर्ज वितरीत करण्यात यावे.
- २) संस्थेचा प्रकल्प उभारल्यानंतर व तो व्यवस्थितरित्या सुरु झाल्यानंतर त्यामधील कर्मचारीवर्ग व कामगारवर्गही ७०% अनुसूचित जमातीचा असावा.
- ३) सदरची संस्था जनजाती क्षेत्र उपयोजना क्षेत्रांतर्गत असावी.
- ४) सदरील संस्थेचा चेअरमन व व्हाईस चेअरमन अनुसूचित जमातीचा असावा.
- ५) सदर संस्थेने प्रकल्प उभारतांना संनियंत्रण समिती गठित करावी व त्यामध्ये शासनाचा म्हणजेच आदिवासी विकास विभागाचा तसेच सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाचा वर्ग-१ श्रेणीतील (संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था अथवा प्रकल्प अधिकारी) एक प्रतिनिधी नियुक्त करावा.
- ६) संस्थेच्या संचालक मंडळावर प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी प्रकल्प, गडचिरोली, मुख्य वन संरक्षक, गडचिरोली, जिल्हा उप निबंधक, सहकारी संस्था, गडचिरोली हे पदसिद्ध संचालक म्हणून नियुक्त राहतील.
- ७) संस्थेकडे प्रकल्प उभारणीसाठी प्रकल्प अहवालात नमूद केल्याप्रमाणे आवश्यक तेवढी जागा असली पाहिजे. त्यावर कोणत्याही प्रकारचा बोजा नसावा. याबाबत सक्षम अधिकाऱ्याने प्रमाणपत्र दिले असले पाहिजे. आवश्यक असेल तेथे बिगर शेती परवाना जोडावा. बिगर शेती परवान्याची मुदत संपली असल्यास त्यावर मुदतवाढीचे आदेश सक्षम अधिकाऱ्यांकडून घेण्यात यावेत.
- ८) सदर संस्थेला कच्चा माल (बांबू) आवश्यक त्या प्रमाणात उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी मुख्य वन संरक्षक, गडचिरोली यांची राहिल.
- ९) प्रकल्प उभारणीकरिता कमाल ५२ आठवड्यांचा कालावधी असावा.
- १०) शासनाकडून जे दीर्घ मुदतीचे कर्ज अथवा भागभांडवल वितरीत केले जाईल, त्याबाबतचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संबंधित जिल्हा उपनिबंधक यांच्याकडून घेण्यात यावे व त्यानंतर पुढील हप्ता वितरीत करण्यात यावा.
- ११) कर्जाची परतफेड संस्थेला देय असलेल्या प्रकल्प मुल्याच्या ७०% रक्कम अदा केल्यानंतर ५ वर्षांनी सुरु करण्यात यावी. कर्ज परतफेडीचा कालावधी ६ वर्षांचा असावा. वित्तीय संस्थांच्या कर्जाची मुदल वसुली प्रथम ४ वर्षांच्या आत २४ समान हप्त्यात करण्यात यावी व नंतर व्याजाची वसुली ८ समान त्रैमासिक हप्त्यात करण्यात यावी. कर्ज वसुलीची व त्याचा हिशोब ठेवण्याची जबाबदारी जिल्हा उप निबंधक, सहकारी संस्था, गडचिरोली यांची राहिल. कर्ज वसुलीचा विलंबावधी हा वित्तीय संस्थांप्रमाणे असावा.

- १२) व्याजाचा दर, दंडनीय व्याज इत्यादी वित्त विभागाने वेळोवेळी कळविल्यानुसार राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँक, नवी दिल्ली (N.A.B.A.R.D.) द्वारा निश्चित केल्याप्रमाणे राहिल.
- १३) लाभार्थी संस्थेने जिल्हा उपनिबंधक, गडचिरोली व संबंधित संस्थांचे अध्यक्ष/उपाध्यक्ष/सचिव यांच्या नावे राष्ट्रीयकृत बँकेत संयुक्त खाते उघडावे व सदर पदाधिकाऱ्यांपैकी कोणत्याही दोघांच्या स्वाक्षरीने संयुक्तपणे कार्यान्वीत करावे.
- १४) ज्या कामाकरिता दीर्घ मुदतीचे कर्ज अथवा भागभांडवल मंजूर केले आहे, त्याच कामाकरिता संस्थेने त्याचा वापर करावा. निधीचा गैरवापर होत असल्याचे दिसून आल्यास दंडात्मक व्याजदरासह महसूल थकबाकी म्हणून सर्व रक्कम वसूल करण्याचे अधिकार शासनास राहतील.
- १५) संस्थेच्या प्रकल्पाच्या संचालक मंडळावर/कार्यकारिणीवर ११ सदस्य असतील. सर्व सदस्य अनुसूचित जमातीचे असतील.
- १६) संस्थेच्या संयुक्त खात्यात जमा झालेल्या रकमेवरील व्याजाची रक्कम लाभार्थी संस्थेस वापरण्यास परवानगी द्यावी. त्यावर शासनाचा हक्क राहणार नाही.
- १७) मंजूर करण्यात आलेले दीर्घमुदतीचे कर्ज अथवा भागभांडवलावरील व्याजाची आकारणी संस्थेला मंजूर करण्यात आलेला निधी त्यांच्या संयुक्त खात्यात जमा झाल्याच्या दिनांकापासून करण्यात येईल.
- १८) संस्थेला शासनाने मंजूर केलेल्या भागभांडवल व कर्जाची उचल करण्यापूर्वी संस्थेने प्रकल्पाच्या गहाणखताचा करारनामा करावा. गहाणखतावर पहिला हक्क शासनाचा राहिल. संस्थेच्या संचालक मंडळाला थकित कर्जासाठी वैयक्तिकरित्या जबाबदार धरण्यात येईल.
- १९) शासन (वित्त विभाग, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग व उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यापैकी संबंधित विभाग) इतर सहकारी संस्थांना कर्ज/भागभांडवल मंजूर करतेवेळी ज्या अटी व शर्ती घातल्या जातात त्या सर्व अटी व शर्ती संस्थेस लागू राहतील.
- २०) प्रकल्पाच्या सुनियोजित उभारणीसाठी शासन आवश्यकतेनुसार ज्या अटी व शर्ती वेळोवेळी विहित करेल त्या अटी व शर्ती संस्थेस लागू राहतील.
- २१) जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था यानी सदर संस्थेची नियमितपणे वैधानिक बाबींवरील स्थळ तपासणी वेळोवेळी करून घेणे आवश्यक राहिल.
- २२) योजनेअंतर्गत मंजूर करण्यात आलेल्या भागभांडवलाची रक्कम प्रकल्प पूर्ण झाल्याच्या दिनांकापासून १० समान हप्त्यात १० वर्षात संस्थेने शासनास परत करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी संस्था दरवर्षी नफ्यातून भाग भांडवल परतावा निधीची उभारणी करील.
- २३) शासनाने दिलेल्या भागभांडवलाचे शेअर्स महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे नावे करून त्यांची प्रमाणपत्रे जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था यांचेकडे देऊन त्याच्या सत्यप्रती संस्थेने सादर कराव्यात.

- २४) शासकीय भागभांडवलाची व कर्जाची व्याजासह संपूर्ण परतफेड करता येणे सुलभ व्हावे म्हणून या रकमेची परतफेड होईपर्यंत संस्थेने संस्थेच्या सभासदांना ४% पेक्षा अधिक लाभांश देऊ नये. तसेच संस्थेने भाग भांडवल परतावा निधीची उभारणी करावी व दरवर्षी नफ्याच्या १०% तरतूद करावी.
- २५) संस्थेने रक्कम प्रकल्पावर खर्च केल्यानंतर सनदी लेखापालाचे प्रमाणपत्र देणे बंधनकारक राहिल.
- २६) वित्तीय संस्थेकडून कर्ज मंजूरीचे पत्र प्राप्त झाल्यानंतरच शासकीय कर्जापोटीची रक्कम मंजूर करण्यात येईल व संस्था ज्या प्रमाणात वित्तीय संस्थेकडून कर्जाची उचल करील त्याप्रमाणात शासकीय कर्ज वितरीत करण्यात येईल.
- २७) वरील अटी व शर्तीनुसार सदर संस्था कार्यवाही करित आहे हे पाहण्याची संपूर्ण जबाबदारी सहनिबंधक, सहकारी संस्था (आदिवासी विकास) महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांची राहिल.

--- *** ---